

15. Налоговый кодекс Российской Федерации // www.gazweb.ru
16. Печуляк В. Система податкових органів України та їх місце в контексті здійснення адміністративної реформи // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - №3. - С.87.
17. Гладун З.С. Адміністративне право України: Навчальний посібник. - Тернопіль: Карт-бланш, 2004. - С. 68.
18. Забарний Г.Г., Калужний Р.А., Терещук О.В., Шкарупа В.К. Адміністративне право України: Посібник для підготовки до іспитів. - К.: Вид. Палківца А.В., 2001. - С.34.
19. Там само. - С.34-35.
20. Там само. - С.35.
21. Податковий кодекс України: проект Кабінету Міністрів України в редакції від 14 травня 2002 року // www.rada.gov.ua
22. Адміністративное право Украины: Учебник/ Под общ. ред. С.В.Кивалова. - Х.: "Одиссей", 2004. - С. 72.
23. Рабинович П.М. Основы общей теории права та держави: Навчальний посібник. Вид. 6-е. - Харків: Консул, 2002. - С.133.
24. Підпригоро О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства // Вісник

Академії правових наук України. - Харків, 2002. - № 4. - С. 84-85.
25. Золотарьова М. Історія, проблеми та перспективи розвитку державних податкових інспекцій як місцевих ланок державної податкової служби України // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - №6. - С.93.
26. Концепція адміністративної реформи в Україні, затверджена Указом Президента України від 22 лютого 1998 року № 810 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 21. - II червня - Ст.32.
27. Сараскіна Т.В. Організаційно-правові засади діяльності податкової міліції в Україні: Автореф дис. ...к-та юрид.наук/ Університет внутрішніх справ. - Харків, 2000. - С.7; Гера П.Т., Доля Л.М. Основы податкового права: Навчальний посібник. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. - С. 278.
28. Там само.
29. Концепція реформи адміністративного права України, підготовлена робочою групою Кабінету Міністрів України з підготовки Концепції реформи адміністративного права та проекту Адміністративного кодексу України від 26 березня 1998 року. - К., 1998. - 87с.
30. Податковий кодекс України: проект Кабінету Міністрів України в редакції від 14 травня 2002 року // www.rada.gov.ua.

УДК: 346.546.6:346.546. (477)

*О.О. Михайленко,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільного права ЗНУ*

*Г.О. Єремій,
студентка 3-го курсу
юридичного факультету ЗНУ*

Проблеми правового регулювання відповідальності за порушення конкурентного законодавства

На сьогодні розвиток економіки досить складно уявити без існування конкуренції, що забезпечує формування здорового ринкового середовища. Однак не завжди суб'єкти господарювання добросовісно користуються власними правами у цій галузі. Саме тому питання нормативного визначення вчині порушень конкуренції, а також передбачення певної системи відповідальності, у тому числі й правової природи штрафів, як найбільш поширеного заходу адміністративного примусу, що застосовується до порушників конкурентного законодавства, є, на нашу думку, достатньо актуальними питаннями, що потребують детального дослідження та знайшливого розв'язання з метою запобігання конкурентним

правопорушенням та усунення їх негативних наслідків.

Отже, метою даної статті є аналіз системи заходів, передбачених за порушення конкурентного законодавства і спрямованих на запобігання й припинення конкурентних правопорушень, шляхом перегляду різноманітних підходів до визначення системи порушень у сфері конкуренції та санкцій за їх вчинення, а також доцільність застосування цієї системи заходів.

Аналіз чинного законодавства про захист конкуренції, засвідчує наявність певної неузгодженості положень нормативно-правових актів, насамперед, стосовно вчині відповідальності, що передбачені за порушення конкурентного законодавства.

Незважаючи на те, що ст. 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції" встановлює перелік порушень економічної конкуренції [1], Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" відноситься до недобросовісної конкуренції "будь-які дії у конкуренції", що суперечать правилам та чесним звичаям у підприємницькій діяльності [2]. Вичерпний перелік дій, що суперечать правилам та звичаям у підприємницькій діяльності об'єктивно не може бути передбачений, а їх зміст не може бути встановлений, оскільки розвиток технічного прогресу і торгового обороту створює умови для нових видів порушень, що прямо не передбачені законодавством.

У статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції" наведено достатньо широкій перелік фактичних дій підприємців, що характеризують неправомірність їхньої поведінки в умовах здійснення конкурентної боротьби. Саме створення та підтримання монопольного становища не є неправомірним. Закон передбачає лише зловживання суб'єктом господарювання монопольним становищем, результатом якого є чи може бути обмеження конкуренції та порушення законних інтересів інших господарюючих суб'єктів, споживачів. Останнє має враховуватися при оцінці правомірності тих чи інших дій суб'єктів господарювання на ринку.

Загалом, положення ст. 13 Закону "Про захист економічної конкуренції" мають не тільки заборонний, а й регулятивний характер. Вони встановлюють певні правила поведінки на ринку та безпосередньо регулюють взаємовідносини суб'єктів господарювання шляхом вказівки на ті фактичні обставини, що утворюють склад зловживання монопольним становищем, а отже, і склад господарського правопорушення [3, с. 50].

Проаналізувавши норми антимонопольного законодавства, можна зазначити, що Законом України "Про захист економічної конкуренції" передбачені наступні види відповідальності: штраф (накладається на юридичних та фізичних осіб, групи суб'єктів господарювання) - ст. 52; примусовий поділ (застосовується до суб'єктів господарювання, що зловживають домінуючим становищем на ринку) - ст. 53; адміністративна відповідальність, що накладається на керівників суб'єктів господарювання - ст. 54; відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення юридичними особами та підприємцями норм конкурентного законодавства - ст. 55 зазначеного закону.

У свою чергу, ст. 20 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" при визначенні видів відповідальності за винення недобросовісної конкуренції зазначає: "Вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладання Антимонопольним комітетом України штрафів, передбачених законом, а також адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність".

Фактичною підставою адміністративної відповідальності у сфері конкуренції є вчинення конкурентного правопорушення. Відповідно до КпАП України адміністративними правопорушеннями у сфері конкуренції є: недобросовісна конкуренція (ст. 164-3); зловживання монопольним становищем (ст. 166-1); неправомірні угоди між підприємцями (ст. 166-2); дискримінація підприємців органами влади та утравління (ст. 166-3); порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень (ст. 166-4). Незважаючи на численні нововведення в

конкурентному законодавстві впродовж останніх років, норми, якими встановлюється відповідальність за правопорушення у сфері економічної конкуренції, залишилися без змін. Це призвело до того, що нині ст. ст. 164-3, 166-1, 166-3 Кодексу про адміністративні правопорушення охоплюють не всі, а лише частину діянь, які визнаються недобросовісною конкуренцією та монополюстичними правопорушеннями. Крім того, ст. 54 Закону України "Про захист економічної конкуренції" встановлює адміністративну відповідальність за правопорушення, що не охоплюються нормами КпАП. Така ситуація призводить до фрагментарності та неузгодженості у правовому регулюванні і негативно впливає на ефективність саме адміністративної відповідальності у сфері конкуренції.

Дискусійною є проблема правової природи штрафів, що застосовуються до порушників конкурентного законодавства органами Антимонопольного комітету України та іншими контролюючими органами, зокрема, національними комісіями регулювання природних монополій та органами захисту прав споживачів. Саме штрафні санкції в цій ситуації є найпоширенішим заходом адміністративного прямиусу. В літературі сформульовані дві основні позиції, щодо цього питання: деякі науковці вважають штрафні санкції проявом цивільно-правової, інші - адміністративної відповідальності. Так, Н. Санджметова та С. Мельник зазначають, що за порушення антимонопольного законодавства можливе застосування заходів адміністративної, цивільно-правової відповідальності, а також двох специфічних санкцій у вигляді штрафів, що накладаються антимонопольними органами, і примусового поділу монопольного утворення [4, с. 119]. Ю. Шемшученко зазначає, що "за законодавством про адміністративні правопорушення суб'єктами адміністративної відповідальності визнаються лише фізичні особи... В принципі не позбавлене сенсу питання про встановлення адміністративної відповідальності юридичних осіб" [5, с. 42]. З ним згодні В. Стефанюк, І. Голошніченко, М. Місюк, які наголошують на тому, що "перехід до ринкової економіки та інші чинники спростили прийняття Верховною Радою України, не чекаючи відповідного наукового забезпечення раду законів, якими було встановлено адміністративну відповідальність юридичних осіб" [6, с. 6]. Донедавна юридичні особи визнавалися лише суб'єктами цивільно-правової відповідальності, а до інших видів могли притягнутися лише посадові особи і працівники підприємств, установ та організацій. На даний час догматичність поділу юридичної відповідальності на зазначені види ставиться під сумнів і пропонується, поряд з традиційними, визначити окремим її видом економічні (фізикою) санкції. Так, деякі автори (В.М. Шаповал, А.И. Міллер, В.І. Євкітов) виділяють в якості самостійних видів відповідальності конституційно-правову, процесуальну та міжнародно-правову відповідальність [7, с. 433]. На думку Д. Ліпак, юридичні особи є суб'єктами адміністративних правовідносин, якщо їх поведінка чітко визначена імперативно-правовими владними приписами з боку держави, а за їх порушення, що є адміністративним проступком, за ініціативою юрисдикційних адміністративних органів вони несуть саме адміністративну відповідальність [8, с. 25].

Зазначена проблема має не лише теоретичне, але й практичне значення, яке проявляється, зокрема, в тому, що розміри штрафів, які накладаються на порушників конкурентного законодавства - юридичних осіб, у кілька разів перевищують розміри адміністративних стягнень з порушників - фізичних осіб.

Таким чином, створюється ситуація, за якої підприємство та підприємець за однакової правопорушення несуть різну відповідальність, що, з огляду на дискримінацію юридичних осіб. На думку О. Базаліської, визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності на законодавчому рівні створить підстави для розгляду штрафних санкцій, що застосовуються до порушників конкурентного законодавства, як прояву адміністративної відповідальності. А це, в свою чергу, допоможе врегулювати механізми застосування заходів адміністративної відповідальності, створити спеціальні адміністративні процедури припинення конкурентних правопорушень, які б враховували всі їх особливості, значно підвищити ефективність адміністративної відповідальності за них [9, с. 51].

Проблемним є також питання правової природи економічних санкцій. Так, Є.С. Білинський вважає, "що ті або інші санкції є атрибутом адміністративної відповідальності", В. Стефанюк, І. Голосніченко, М. Мисюченко виходять з того що "визчення місця санкцій щодо підприємств, установ або організацій в системі юридичної відповідальності дає підстави для висновку, що якщо стягнень у вигляді штрафу - є атрибутом адміністративної відповідальності" [6, с. 7].

Таким чином, постає законодавче питання чи є достатнім на даний час перелік санкцій у вигляді названих вище п'яти традиційних видів юридичної відповідальності; чи, може, цей перелік слід доповнити додатковими видами, зокрема - економічною і / або фінансовою відповідальністю, або жіними справедливою позицією деяких авторів, з тому числі Н. Гусака, що згідно зі ст. 92 Конституції в Україні є лише чотири види юридичної відповідальності (цивільна, адміністративна, кримінальна, дисциплінарна), а "існування інших видів відповідальності, крім передбачених Конституцією, не можливе" [8, с. 26]?

Згідно зі ст. 52 Закону "Про захист економічної конкуренції", найжорсткіші санкції передбачено за антиконкурентні угоди, зловживання монополією становищем та за невиконання рішень органів Антимонопольного комітету України або виконання їх не в повному обсязі. Слід зазначити, що Законом України "Про захист економічної конкуренції" значно посилено відповідальність за порушення конкурентного законодавства порівняно з Законом України "Про обмеження монополізму". Зокрема, чинний Закон підвищив межю розміру штрафу за порушення законодавства до 10% доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. Крім цього, у разі незаконно одержаного прибутку, який перевищує 10% зазначеного доходу (виручки), накладається штраф у розмірі до потрійного розміру незаконно одержаного прибутку. При визначенні розмірів штрафів органами Антимонопольного комітету України враховуються істотність впливу порушення на стан конкуренції на відповідних ринках, розмір незаконно одержаного прибутку в

результаті зловживань монополією становищем, суми завданих контрагентам збитків, пошурність і тривалість порушення, поведінка підприємця після виявлення ознак порушення, поведінка відповідача в процесі розслідування, його фінансове становище тощо.

Крім застосування штрафних санкцій до порушників конкурентного законодавства, Закон України "Про захист економічної конкуренції" та "Про захист від недобросовісної конкуренції" передбачають можливість застосування Антимонопольним комітетом України ряду специфічних додаткових заходів примусу, які, на думку О. Базаліської, мають адміністративний характер: застосовуються спеціально уповноваженими органами - АМКУ та його територіальними відділеннями, спеціально уповноваженими особами цих органів - у позасудовому порядку для забезпечення ефективного захисту економічної конкуренції та стабільного функціонування економічної системи України [9, с. 51]. До них, зокрема, належать: примусовий поділ суб'єкта господарювання, що посідає монополію становище; зобов'язання органів влади, місцевого самоврядування скасувати або змінити прийняті ними рішення чи розірвати угоди, визнані антиконкурентними діями; блокування цінних паперів; скасування дозволу на угоди певної дії у разі неправомірного використання суб'єктом господарювання ринкового становища; вилучення товарів з неправомірного використання позначенням та копією виробів іншого суб'єкта господарювання тощо.

Система санкцій, крім штрафів, які безпосередньо накладаються органами АМКУ, включає в себе також адміністративну відповідальність посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання і органів влади за порушення порядку надання інформації Антимонопольному комітету України, а також за створення перешкод його працівникам при проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи або інші носії інформації. Посадові особи зазначених органів, крім того, можуть нести адміністративну відповідальність за невиконання рішень органів АМКУ [10, с. 21].

Для випадків концентрації можна назвати ще один специфічний вид санкцій - скасування державної реєстрації. Якщо концентрація призвела чи може призвести до монополізації або суттєвого обмеження конкуренції на ринку, орган АМК відповідно до "Положення про порядок подання заяв АМК України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання" [9, с. 21] може звернутися до суду із заявою про визнання недійсними актів про створення суб'єкта господарювання та про скасування його державної реєстрації. У деяких випадках скасування державної реєстрації є відсутнішою проблемою для підприємств, ніж будь-які штрафи та санкції.

Таким чином, проаналізувавши законодавство та врахувавши позицію деяких членів стосовно питання правової природи економічних санкцій, можна зробити висновок про недоцільність відокремлення зазначених санкцій від адміністративної відповідальності, а також визнання окремих видів відповідальності економічною та фінансовою.

Крім безпосереднього припинення правопорушень, Антимонопольний комітет України, як відомо, приділяє значну увагу взаємодії з господарськими судами України, які відіграють визначальну роль у формуванні практики застосування конкурентного законодавства і змістовному наповненні його односторонніми поняттями.

Динаміка кількості розглянутих судами справ, пов'язаних із застосуванням антимонопольного законодавства і законодавства про захист економічної конкуренції має стійку тенденцію до збільшення.

На підставі статистичних даних АМК У видно, що тільки щодо рішень органів АМК У було подано і розглянуто в господарських судах протягом: 1997 року - 75 позовів; 2001 року - 300 позовів.

З 2 березня 2002 року став чинним Закон України "Про захист економічної конкуренції", що значно розширив повноваження органів Антимонопольного комітету у сфері захисту економічної конкуренції. За участь органів АМК У протягом 2002 року місцевими господарськими судами розглянуто 230 справ, апеляційними господарськими судами - 78 справ, Вищим господарським судом України - 52 справи [11]. Дані 2003 року свідчать про збільшення навантаження на господарські суди більше ніж у 2 рази. Зазначений рік діяльності Антимонопольного комітету в умовах нового законодавства приніс непогані результати - показники роботи АМК У помітно зросли. Довірчі зміни в конкурентному законодавстві України зумовили необхідність перегляду підходів до визначення системи порушень у сфері конкуренції та санкцій за їх вчинення. Антимонопольним комітетом у 2002 році припинено 2010 порушень конкурентного законодавства (у 2001 році - 1650). На порушників накладено майже 5 млн. грн. штрафів (у 2001 році - 2,5) і ще на 57 млн. грн. порушники повернули або повернуть споживачам завдані збитки. У 2003 році Антимонопольний комітет помітно активізував свою роботу. Як наслідок, кількість звернень до АМК У зростає в 1,5 рази і майже на 40% збільшилася кількість виявлених і припинених порушень. Розмір санкцій, застосованих до порушників конкурентного законодавства у 2003 році, склав 145 365,801 тис. грн. (у 2002 році - 65 715,690 тис. грн.). З метою запобігання монополізації товарних ринків, суттєвого обмеження конкуренції на них внаслідок концентрації суб'єктів господарювання, упродовж 2003 року органами Комітету розглянуто 643 заяви на здійснення концентрації (у 2002 році - 728 заяв). За підсумками розгляду заяв і справ про концентрацію у 329 випадках надано дозвіл, у тому числі за умови виконання учасниками концентрації певних зобов'язань. Ще у понад як 180 випадках умови здійснення концентрації були змінені в ході опрацювання заяв в Антимонопольному комітеті до прийняття рішення. Внаслідок проведеної роботи у 314 випадках заяв було повернуто заявникам або відкликано ними [12].

За 2004 рік органами Антимонопольного комітету України припинено 2792 порушення конкурентного законодавства. Це на 450 порушень більше, ніж за той самий період минулого року. Основна частина, як і в минулому році, припадає на зловживання монополістами своїм домінуючим становищем на ринку - 1328 порушень. Відміч збільшилася кількість виявлених антиконкурентних узгоджених дій між підприємцями: за 2003 рік таких фактів було припинено 64, а в 2004 - вже 128. Також збільшилася кількість порушень у вигляді недобросовісної конкуренції - 47 випадків. Загалом у 2004 році порушниками законодавства про захист економічної конкуренції сплачено санкцій на 32 млн. 947 тис. грн.

Коментуючи наведені дані, Голова Антимонопольного комітету України О. Костусєв зазначає: "Динаміка виявлених і припинених Комітетом порушень конкурентного законодавства у 2004 році свідчить, що монополізований сектор економіки в Україні поступово

зменшується, а конкуренція з кожним роком стає більш жорсткою. Це змушує Комітет більше уваги приділяти припиненню проявів недобросовісної конкуренції, виявленню фактів антиконкурентних узгоджених дій, а також - антиконкурентних дій органів влади" [13].

Таким чином аналіз конкурентного законодавства України дозволяє зробити наступні висновки:

По-перше, наявність певної неузгодженості положень нормативно-правових актів, насамперед, стосовно видів відповідальності, що передбачені за порушення конкурентного законодавства, негативно впливає на ефективність саме адміністративної відповідальності. Для цього необхідно врегулювати механізми застосування заходів адміністративної відповідальності, створити спеціальні адміністративні процедури припинення конкурентних правопорушень, які б враховували всі їх особливості, що, у свою чергу, дозволить значно підвищити ефективність адміністративної відповідальності за них.

По-друге, Антимонопольним комітетом України застосовується ефективна система заходів, що передбачена в конкурентному законодавстві та спрямована на запобігання та припинення конкурентних правопорушень, але, як свідчить практика за останні роки, доцільність застосування цієї системи заходів знаходиться під питанням. Основним заходом адміністративної відповідальності у сфері економічної конкуренції є застосування штрафних санкцій за конкурентні правопорушення антимонопольними органами України. Як видно з наведених вище статистичних даних, на сьогодні найбільше застосовується штраф як відповідальність за порушення антимонопольного законодавства. Проте, у деяких випадках застосування такого специфічного виду санкцій, як скасування державної реєстрації, може бути більш дієвим механізмом впливу на підприємців-правопорушників, ніж будь-які штрафи. Але на практиці вказаний вид санкцій застосовується досить рідко. Прецедентів застосування примусового поділу в Україні наразі взагалі не існує. Антимонопольний комітет України та його територіальні відділення застосовують цілий ряд примусових заходів адміністративного характеру, які є переважно додатковими за своєю суттю та спрямованими на запобігання конкурентним правопорушенням, а також усунення їх негативних наслідків.

Отже, конкурентне законодавство в Україні є досить складним у його практичному застосуванні, насамперед тому, що існує певна неузгодженість положень нормативно-правових актів стосовно видів відповідальності, передбачених за конкурентні правопорушення. Можливо, певною мірою цього можна вважати відсутність в Україні такої практики застосування конкурентного законодавства, що може бути використана як критерій, як певна база, на яку можна вперше спертися при тлумаченні норм конкурентного права з оціночними термінами та при вирішенні конкретних питань.

В сукупності з недостатнім рівнем культури конкуренції це створює значні труднощі в поточній діяльності суб'єктів господарювання, підвищує ризики та вірогідність того, що підприємство може порушити конкурентне законодавство внаслідок зникаючої нестачі знань та досвіду. Але, як відомо, незнання закону не звільняє від відповідальності.

Перелік публікацій:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001 - № 12 - Ст. 64
2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996 - № 36 - Ст. 164
3. Бакалінська О. Захист економічної конкуренції: окремі питання правового регулювання // Юридичний журнал. - 2003 - № 11 - С. 45 - 50.
4. Корчак Н. Теоретико-правові аспекти відповідальності в інституті антимонопольного регулювання в Україні // Підприємство, господарство і право. - 2004 - № 10 - С. 118 - 121.
5. Шемшученко Ю. Правове регулювання адміністративної відповідальності за економічні правопорушення // Радянське право. - 1988 - № 5 - С. 42-45.
6. Стефанюк В., Голошніченко І., Митченко М. Інститут адміністративної відповідальності

- юридичних осіб: проблеми теорії і практики // Право України. - 1999 - № 9 - С. 6 - 8.
7. Шаповал В.М., Міллер А.Й., Євдоким В.І. Юридична енциклопедія. - К., 1999 - Т. 1. - С. 433 - 435.
8. Лылак Д. Адміністративна і цивільно-правова відповідальність юридичних осіб у сфері економічних відносин // Право України. - 2000. - № 1. - С. 24-31.
9. Бакалінська О. Проблеми адміністративної відповідальності у сфері економічної конкуренції // Вісник прокуратури. - 2002 - № 4 - С. 48 - 54.
10. Борисенко З. Система відповідальності за порушення конкурентного законодавства // Економіка України. - 2003. - № 6. - С. 19 - 26.
11. Звіт Антимонопольного комітету України за 2002 рік // www.amc.gov.ua
12. Звіт Антимонопольного комітету України за 2003 рік // www.amc.gov.ua
13. Прес-реліз до прес-конференції Голови АМКУ Костусева О. // www.amc.gov.ua.

УДК: 347. 518 : 368 .212 (477)

*О.О. Михайленко
канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільного права ЗНУ*

*Е.О. Ладуженська
студентка 3 курсу
юридичного факультету ЗНУ*

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АВТОВЛАСНИКІВ

Багато громадян України мають у приватній власності автомобіль. У зв'язку з цим зростає й кількість дорожньо-транспортних пригод, під час яких спричиняються збитки власникам транспортних засобів, наноситься шкода третім особам. Для забезпечення захисту майнових інтересів громадян цивільним законодавством передбачений інститут страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

В багатьох країнах світу страхування розглядається як могутній фактор стабілізації економіки, можливості здійснення інвестиційної діяльності. Світовий досвід показує, що вірний підхід до обрання програм страхування сприяє розвитку бізнесу й вирішенню соціальних проблем. Останнім часом страховий ринок України стрімко розвивається, зростає попит на страхові послуги.

Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (далі - обов'язкове страхування цивільної відповідальності) здійснюється з метою забезпечення відшкодування

шкоди, заподіяної третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Це положення визначається в Постанові Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. № 1175 "Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів"[1]. Власником транспортного засобу відповідно до цього Положення вважається юридична чи фізична особа, яка експлуатує транспортний засіб, що належить їй на праві власності, повного господарського відання, оперативного управління або на інших підставах, що не суперечать чинному законодавству (договорі оренди, доручення тощо).

Для цього Положення поширюється на нерезидентів та резидентів - власників транспортних засобів (автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, прицепів, напіваприцепів та мотоприцепок). Загалом цей нормативно-правовий акт регулює питання укладення договору, виплати відшкодування, розміру страхових внесків тощо.